

Kultur och hälsa inom utbildningar vid Göteborgs universitet

Hjalmar Falk

EN RAPPORT FRÅN
CENTRUM FÖR KULTUR OCH HÄLSA
GÖTEBORGS UNIVERSITET

1

Kultur och hälsa inom utbildningar vid Göteborgs universitet

Hjalmar Falk

EN RAPPORT FRÅN
CENTRUM FÖR KULTUR OCH HÄLSA
GÖTEBORGS UNIVERSITET

1

4. SAMMANFATTNING

7. INLEDNING

- 7. Kultur och hälsa inom kursverksamheten vid Göteborgs universitet
- 7. Kultur och hälsa – avgränsande definitioner
- 11. Undersökningens tillvägagångssätt och avgränsningar

14. KURSINVENTERING

- 14. "Begrepp av betydelse för personcentrerad vård – filosofiska grunder" (SV00011), 7,5 hp
- 15. "Existentiella frågor i hälso- och sjukvården" (OM3108), 7,5 hp
- 17. "Global hälsa" (FHX860), 7,5 hp
- 17. "Hälsa, medicin och samhälle 1750–1950" (HI1627), 7,5 hp
- 18. "Hälsa: natur, kultur och livsrytm" (MU1605), 15 hp
- 20. "Personlighet, hälsa och socialpsykologi" (PC1245), 30 hp
- 21. "Musik, människa och hälsa" (MV2113), 7,5 hp
- 22. "Personcentrerad inom hälso- och sjukvård samt omsorg" (PCV010), 7,5 hp
- 24. "Världen i vården och vården i världen – mångkulturella möten och interkulturell kommunikation i hälso- och sjukvård" (OM3203), 7,5 hp
- 24. Sammanfattning

27. UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

34. KÄLLOR

34. Böcker, bokkapitel och rapporter

34. Kursplaner

35. Studiehandedning

35. Webbsida

36. FÖRFATTARPRESENTATION

Sammanfattning

FÖRELIGGANDE RAPPORT UTGÖR en undersökning av kursverksamheten vid Göteborgs universitet. Syftet har varit att kartlägga förekomsten av kurser med kultur och hälsa-tematik vid lärosätet under perioden höstterminen 2014 till höstterminen 2015. Undersökningen har genomförts på uppdrag av Centrum för kultur och hälsa under våren och sommaren 2015.

Urvalet av kurser har skett via sällning genom upprättandet av distinktioner mellan olika förståelser av begreppen kultur respektive hälsa. Jag menar att båda begreppen låter sig förstås i en snävare och en vidare bemärkelse. För undersökningen blev det relevant att formulera kriterier som stipulerar att utbildningar vid vårdvetenskaplig fakultet blir aktuella om de intresserar sig för kulturteman i både snäv och vid bemärkelse, alltså såväl för konst som för människans existentiella livsvärld. Utbildningar vid andra fakulteter blir dock relevanta om de anknyter till snävare hälsoteman, alltså i bemärkelsen frånvaro av sjukdom.

Efter en första genomgång av programverksamheten vid universitetet kom undersökningen att inrikta sig på att särskilt identifiera och lyfta fram fristående kurser på området. Orsaken till detta var att kurser med kultur och hälsa-tematik inom ramen för utbildningsprogram uppvisade en klar koppling just till program och praktiska behov bland de professioner som de utbildar för. De fristående kurser som kunnat identifieras har i högre grad ett mer

tydligt intresse inriktat på just intersektionen kultur och hälsa, i vidare och/eller snävare bemärkelse. Dessutom är det troligt att just fristående kurser skulle vara en lämplig form för nya kursinitiativ om sådana skulle vara aktuella, vilket gör utbudet av och erfarenheterna från just fristående kursverksamhet på området särskilt relevant. Somliga av de nedan uppräknade kurserna ges dock både som fristående och inom ramen för program.

Undersökningen identifierar följande kurser som tydliga bärare av kultur och hälsa-tematik:

- ”Begrepp av betydelse för personcentrerad vård – filosofiska grunder” (SV00011), 7,5 hp, vid Institutionen för vårdvetenskap och hälsa.
- ”Existentiella frågor i hälso- och sjukvården” (OM3108), 7,5 hp, Institutionen för vårdvetenskap och hälsa.
- ”Global hälsa” (FHX860), 7,5 hp, Institutionen för medicin.
- ”Hälsa, medicin och samhälle 1750–1950” (HI1627), 7,5 hp, Institutionen för historiska studier.
- ”Hälsa: natur, kultur och livsrytm” (MU1605), 15 hp, Museion vid Institutionen för globala studier.
- ”Personlighet, hälsa och socialpsykologi” (PC1245), 15 hp, Psykologiska institutionen.
- ”Musik, människa och hälsa” (MV2113), 7,5 hp, Institutionen för kulturvetenskaper.
- ”Personcentrering inom hälso- och sjukvård samt omsorg” (PCV010), 7,5 hp, Institutionen för vårdvetenskap och hälsa.
- ”Världen i vården och vården i världen – mångkulturella möten och interkulturell kommunikation i hälso- och sjukvård” (OM3203), 7,5 hp, Institutionen för vårdvetenskap och hälsa.

Undersökningens resultat ger vid handen att det för tillfället alltså ges nio fristående kurser vid Göteborgs universitet med en framträdande kultur och hälsa-tematiken. Man kan jämföra resultatet med de fyra ämnen som Centrum för kultur och hälsa räknar som sina fokusområden – medicinsk humaniora, global hälsa, konst och hälsa samt studier i hälsans begrepp. Bland dessa märks det fokusområde som kallas global hälsa, alltså studier av hur hälsa är beroende av kulturella och sociala faktorer, som särskilt väl representerat i kursutbudet. Även studier i hälsans begrepp återfinns som centralt område i flera av kurserna. I motsats till detta förefaller fältet medicinsk humaniora, alltså studiet av sjukdom, hälsa och medicin som kulturfenomen, som underrepresenterat, givet att området är framträdande inom forskningen vid Göteborgs universitet. Även området konst och hälsa tycks ha en svagare representation bland utbildningarna än inom forskningen vid universitetet. Global hälsa utgör dessutom grunden för ett masterprogram som är under utveckling. Rapportens rekommendation är därför att eventuella framtida satsningar på nya kursinitiativ bör utgå från medicinsk humaniora och konst och hälsa.

Inledning

Kultur och hälsa inom kursverksamheten vid Göteborgs universitet

Föreliggande rapport är för det första, och till största delen, ett försök att kartlägga och sammanställa kurser på temat kultur och hälsa vid Göteborgs universitet från höstterminen 2014 till höstterminen 2015. För det andra förs en kort diskussion om möjliga tillvägagångssätt för att få till stånd ytterligare sådana kurser eller – vid högre ambitionsnivå – utbildningsprogram på området. Rapporten har därför tre delar. I resten av inledningen klargörs de avgränsande definitioner som styrkt undersökningen av kursutbudet vid Göteborgs universitet. I nästa avsnitt presenteras resultatet av kursinventeringen. I den avslutande delen förs diskussionen om förutsättningar för kursutveckling.

Kultur och hälsa – avgränsande definitioner

Undersökningen som ligger till grund för den här rapporten är naturligtvis beroende av klara definitioner. De aktuella begreppen kultur och hälsa är töjbara och har ett brett omfång. Definitioner inom dessa områden fyller för sig själva ett helt forskningsbibliotek. Till saken hör att begreppen kultur och hälsa, förstådda i en mer allmän mening, dessutom kan överlappa varandra.

Det finns kulturfaktorer associerade med de flesta sjukdomstillstånd och kulturella föreställningar bidrar till att sätta upp ramar för vad som över huvud taget låter sig begripas som hälsa. Hälsa är därmed tätt förknippat med kultur, åtminstone om begreppen förstås i sina tänkbara utsträckningar. Om hälsa antas beteckna något mer än bara ”frånvaro av sjukdom” blir det nämligen tydligt att existentiella faktorer är av omedelbar betydelse för det begreppet avser att beteckna.¹

Kultur kan förstås som en avgränsning av en social sfär tillägnad konstnärligt och intellektuellt skapande verksamhet, men också i betydelse av ”ett meningsskapande system som inbegriper såväl känslor, vanor, värderingar och övertygelser som ekonomiska, politiska, sociala och religiösa institutioner”.²

På samma sätt kan man skilja ett begrepp om hälsa som betecknar frånvaro av sjukdom från hur hälsobegreppets definierats av WHO, nämligen som ”ett tillstånd av totalt fysiskt, mentalt och socialt välbefinnande och inte bara frånvaron av sjukdom eller svaghet”.³ I det senare fallet tydliggörs hur ett bredare hälsobegrepp överlappar ett bredare kulturbegrepp.

Man skulle därmed kunna fånga in begreppens spännvidd idealtypiskt i snävare respektive vidare mening. Det skulle möjliggöra tal om kultur i snävare respektive vidare bemärkelse och hälsa i snävare respektive vidare bemärkelse. Ett snävt kulturbegrepp skulle i så fall kunna användas för att beskriva det som många i vardagligt

.....

1. För en utförligare översiktlig diskussion av problem relaterade till definitionen av begreppen kultur och hälsa, se Sigurdson, Ola (2014) ”Introduktion till kultur och hälsa”, i densamme (red.), Kultur och hälsa: ett vidgat perspektiv, Göteborg: Institutionen för Litteratur, Idéhistoria och Religion, Göteborgs universitet, s. 24–36.

2. Sigurdson, ”Introduktion till kultur och hälsa”, s. 29.

3. Citerat i Sigurdson, ”Introduktion till kultur och hälsa”, s. 31 (min emfas).

tal benämner som kultur, det vill säga konst, musik, litteratur, teater och så vidare. Det vidare kulturbegreppet skulle kunna användas för en bredare användning, som exempelvis i socialantropologiska sammanhang, rörande grundläggande existentiella föreställningar, samt sociala handlings- och förklaringsmönster. Ett snävt hälsobegrepp skulle på ett likartat vis inrikta sig på sjukdom och dess frånvaro, medan det vida hälsobegreppet betecknar hälsa i dess större utsträckning, det vill säga i någon sorts existentiell mening.

Därför säger det sig självt att vi förmodligen kan hitta aspekter relevanta för intersektionen mellan områdena kultur och hälsa inom en mängd – för att inte säga majoriteten – av kurser vid Göteborgs universitet. En första utmaning blir därför att definiera kriterier för att sortera olika kursers relevans. Det kan av förklarliga skäl inte bli tal om att diskutera alla omständigheter där kulturella faktorer och hälsorelaterade livsaspekter möts inom ramen för utbildningsverksamheten vid Göteborgs universitet.

Det är troligt att relevanta frågeställningar skulle kunna dyka upp i undervisningen i många kultur- och humanvetenskapliga sammanhang, liksom i de flesta hälso- eller omvårdnadsvetenskap, samt medicinutbildningar. Användandet av snäva definitioner riskerar dock att göra undersökningen alltför begränsad. Som tidigare publikationer från Centrum för kultur och hälsa har visat finns det goda anledningar att låta en vidare definition av området påverka vår förståelse av båda begreppsleden.⁴

Det finns också skäl att anpassa förståelsen av relevans utifrån de fakulteter som undersöks. Förmodligen är det inte ett särskilt starkt uttryckt intresse för kulturella aspekter som gör en kurs vid humanistisk fakultet intressant för vår undersökning, liksom det inte är ett tydligt hälsoperspektiv på en utbildning vid medicinsk

.....
4. Se t.ex. bidragen i Sigurdson, Kultur och hälsa: ett vidgat perspektiv.

fakultet. I båda fallen – och i samtliga fall som diskuteras i denna rapport – behöver särskild uppmärksamhet riktas mot intersektionen kultur-hälsa utifrån hur den sätts samman i det givna sammanhanget.⁵ Intresset för intersektionen måste vara explicit och riktat, inte bara ett uttryck för en allmän relevans på området.

Givet faktorerna som beskrivits ovan har jag kommit fram till följande avgränsning för undersökningen: utbildningar vid medicinsk fakultet (vilka per definition kan förväntas ägna sig åt hälsa) måste artikulera någon sorts kulturaspekt i vidare och snävare bemärkelse för att vara relevanta för denna undersökning. Utbildningar vid övriga fakulteter (vilka kan förväntas ägna sig åt kultur i bred bemärkelse) måste artikulera någon sorts hälsoaspekt i snävare bemärkelse för att vara relevanta för denna undersökning. Helt avgörande är naturligtvis att dessa båda aspekter förs samman på ett sätt som gör dem relevanta för området, alltså att intresset för intersektionen kultur-hälsa lyfts fram. Kultur måste betraktas som något av betydelse för hälsa och vice versa i framställningen av kursen i kurskataloger och andra dokument.

Det betyder till exempel att kurser som ges vid medicinsk fakultet inte bara är av intresse för undersökningen om de ägnar sig åt kultur i betydelsen konst, utan aktuella blir även kurser som behandlar kultur i betydelse av en vidare existentiell livsvärld. Utbildningar vid andra fakulteter måste däremot uttryckligen ägna sig åt häl-

.....
5. Av denna anledning har jag valt att arbeta med den fyraledade modell som jag beskrivit ovan (begreppen kultur och hälsa, förstådda i vid kontra snäv bemärkelse), snarare än att följa de fyra ”fokusområden” som Sigurdson, ”Introduktion till kultur och hälsa”, s. 40 f., lyfter fram som typiska för internationell forskning på temat kultur och hälsa. Dessa fyra fokusområden – konst och hälsa, medicinsk humaniora, global hälsa och kritiska studier i hälsans begrepp – kan dock åtminstone delvis användas för att kategorisera de kurser som inventeringen uppdragat. En sådan kategorisering återfinns i avsnittet ”Sammanfattning” under rubriken ”Kursinventering” nedan.

sa i snävare bemärkelse, det vill säga som relaterat till sjukdom och inte enbart till allmänt existentiellt välbefinnande i vidare bemärkelse. Värdefulla perspektiv på hälsa i bred bemärkelse förmodligen fram många utbildningar vid Göteborgs universitet, men fokus på en snävare version av intersektionen kultur-hälsa ger bättre överskådlighet samt ett tydligare urval.

Undersökningens tillvägagångssätt och avgränsningar

Kartläggningen som ligger till grund för redogörelsen i rapportens nästa del har ägt rum under våren 2015 och koncentrerats till det aktuella kursutbudet vid Göteborgs universitet. Intresset gäller alltså aktiva kurser som antingen pågått under undersökningstiden eller erbjuds inför höstterminen 2015. Vad som stått i fokus är vad som skulle kunna beskrivas som levande utbildningsinsatser och eventuell historik kring kurser berörs bara i de fall där relevant information kunnat inhämtas.

Redogörelsen fokuserar på fristående kursverksamhet. En genomgång av utbildningsprogrammen vid Göteborgs universitet indikerar att graden av det slags tvärvetenskapliga ansatser som efterfrågas är låg, förutom på uppenbara ställen. Inom ramen för sjuksköterskeutbildningens omvårdnadskurser och i vissa kurser på programmen för utbildning inom folkhälsovetenskap och till arbetsterapeut finns tydliga skrivningar som indikerar närvaro av kultur- och hälsaaspekter i undervisningen.⁶

.....
6. För Folkhälsovetenskapligt program med hälsoekonomi (180 hp, kandidatprogram) kan nämnas kurser som "Perspektiv på vetenskap; Livsåskådning och mänskliga rättigheter med genusperspektiv", "Kön, genus och hälsa" och "Livsstil, folkhälsonutrition och hälsopedagogik med genusperspektiv". För Arbetsterapeutprogrammet (180 hp, kandidatprogram) kan nämnas kurser inriktade på psykologi, men även titeln "Arbetsterapi: Aktivitet, hälsa och samhälle" bör vara temarelevanta.

Dessa kurser har dock inte undersökts närmare här eftersom de är så pass inbäddade i sina utbildningsprogram och inriktade på de praktiska behoven hos den profession de utbildar för. Dessutom bör denna prägel på programmen vara känd på förhand och föga originell för kursutbudet vid Göteborgs universitet, till skillnad från de fristående kurser som uppmärksammas. Det är möjligt att dessa fristående kurser har motsvarigheter vid andra lärosäten i landet, men utmärkande för dem alla är att de har vuxit fram lokalt och inte på samma sätt som ovan nämnda kurser som en självklar del av en utbildningsmiljö. Därför finns det anledning att lyfta fram dem, eftersom de kan tänkas utgöra resurser för strategiskt arbete på området.

Tilläggs kan att det även finns kortare utbildningsansatser inom ramen för vissa program som har en klar prägel av kultur- och hälsaområdet, till exempel inom läkarprogrammet.⁷ Sådana lokala ansatser är dock svåra att spåra utan omfattande undersökning och frågan är hur pass relevanta de är i förhållande till mer institutionaliserade och självständiga utbildningar.

Det bör också noteras att vissa starka forskningsmiljöer, exempelvis vid Institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori, Humanistiska fakulteten, kan tänkas ha goda möjligheter att ge läskurser inom exempelvis medicinsk etik eller medicinens ve-

.....

7. Här avses undervisning i medicinsk etik och liknande. Under läkarprogrammets första fyra terminer läser studenterna kurser betitlade "Tidig yrkeskontakt", TYK A-D, à 1,5 hp/termin. Kursplanerna för dess kurser framhåller vikten av att reflektera över kommunikationen vid konsultation och patientsamtal och kurserna innehåller både litteratur rörande och praktiska moment behandlande sådana frågor. Litteraturlistan för TYK C (LÄG034) på läkarprogrammets tredje termin anger att ett skönlitterärt verk kommer att läsas under kursen, vid sidan av "material från seminarium om grundläggande mänskliga rättigheter och genus". Se *Studiehandledning LÄG034 Tidig yrkeskontakt C*, s. 6.

tenskapsteori för studenter som så önskar. Även denna typ av mer tillfälliga utbildningsinsatser faller utanför undersökningens ram, men måste betraktas som potentiellt gynnsamma miljöer att knyta eventuella framtida utbildningssatsningar till.

Diskussionen i rapportens avslutande del bygger på intervjuer med personer inblandade i kursutveckling och programverksamhet av fakultetsöverskridande karaktär vid Göteborg. Undersökningen av förutsättningarna för kurs- och programutveckling ger vid handen att det är svårt att hitta generella riktlinjer för sådana projekt och att eventuella satsningar bör inriktas på att utgå från lokala förhållanden. Konkreta planer med handfasta idéer om eventuell institutions- och fakultetsförankring, samt inte minst utbildningsuppdrag och studentunderlag bör därför föregå hänsyn till allmänna förhållanden vid inledande av utveckling av kurser och program.

Kursinventering

INVENTERINGEN AV KURSER vid Göteborgs universitet har resulterat i en sammanställning om sammanlagt nio exempel inom den aktuella tematiken. Kurserna återfinns på alla nivåer av universitetsutbildning från grundnivå till avancerad nivå och forskarutbildning. Förutom Handelshögskolan och Valand är alla fakulteter representerade. I vissa fall rör det sig om tvärfakultativa samarbeten. Redogörelsen nedan följer bokstavsordning och utgår från begynnelsebokstaven i kursens titel. Efter redogörelsen följer en sammanfattande reflektion över vilka ämnesområden som finns representerade inom kultur och hälsa-tematiken i kursutbudet vid Göteborgs universitet.

”Begrepp av betydelse för personcentrerad vård – filosofiska grunder” (SV00011), 7,5 hp⁸

SV00011 är en doktorandkurs som ges vid Institutionen för vårdvetenskap och hälsa, Sahlgrenska akademien och riktar sig till doktorander och disputerade inom vårdutbildningar både i Sverige och utomlands. Därför kan kursen också ges på engelska. Kursen har dragit till sig studerande från hela Sverige, inte bara forskarstu-

.....

8. All information om kursen SV00011 nedan har hämtats från kursplan och ur mailkorrespondens med senaste kursansvarig, Liselott Dellenborg, 2015-06-12.

derande knutna till Centrum för personcentrerad vård vid Göteborgs universitet. Kursen har hittills getts i tre omgångar med 20, 14 respektive 19 studerande.

Som kursens namn indikerar är den inriktad på hälsorelaterade kultur aspekter i en vidare bemärkelse – i lärandemålen framhålls bland annat tillägnet av kunskaper om personbegreppet och några av begreppets områdesspecifika sammansättningar, samt olika filosofiska strömningar av betydelse för området.

”Existentiella frågor i hälso- och sjukvården” (OM3108), 7,5 hp⁹

OM3108 är en kurs på avancerad nivå som ges vid Institutionen för vårdvetenskap och hälsa, Sahlgrenska akademien. Kursens innehåll rör sjukvårdens roll och ansvar i existentiella frågor och kriser för både personal och patient. Det handlar uttryckligen om personalens ”existentiella plattform” och värdegrund och hur existentiella kriser kan vara relaterade till olika sjukdomstillstånd. Krishantering och samtalskonst lyfts fram som viktiga utbildningsmoment, liksom människo- och kunskapssyn. Kunskapsmålen fokuserar på analysförmåga när det gäller existentiella frågeställningar som kan aktualiseras inom hälso- och sjukvården för patienter och deras anhöriga, men också sjukvårdens ansvar för och roll i existentiella frågor och kriser. Kursen syftar uttryckligen också till att ge kunskaper för att analysera och jämföra olika förklaringsmodeller och teorier om krishantering och samtalskonst. Färdighetsmålen framhåller också utvecklandet av en förmåga att kritiskt analysera olika religioners och kulturers sätt att hantera människors existentiella frågor och kriser.

.....
9. All information om kursen OM3108 nedan har hämtats från kursplan och ur mailkorrespondens med senaste kursansvarig, Susann Strang, 2015-05-29.

Kursen ges på avancerad nivå och kräver en yrkesexamen om 180 hp, alternativt en kandidatexamen med huvudområde inom hälsovetenskap, samhällsvetenskap eller annat område som bedöms som motsvarande. Kursen har 20 platser och har haft omkring 100 sökande per omgång. Kursansvarig understryker avsikten att ha bredd i rekryteringen – bakgrunden hos studenterna varierar från vård och medicin till samhällsvetenskap och teologi.

OM3108 har i dagsläget getts sammanlagt åtta gånger och det finns för tillfället inga särskilda utvecklingsplaner. Tidigare har kursen getts som uppdragsutbildning inom Institutionen för neurovetenskap, men de senaste gångerna i nuvarande form som fristående kurs.

”Global hälsa” (FHX860), 7,5 hp¹⁰

FHX860 är en kurs på avancerad nivå som ges av Institutionen för medicin, Sahlgrenska akademien. Den ges både som fristående kurs och som valbar kurs inom fyra olika masterprogram.¹¹ Undervisningen sker på engelska. Kursinnehållet kretsar kring intersektionen mellan kultur och hälsa i allmänna termer, med genusfaktorer som kanske mest framstående kulturfaktor (vid sidan om frågor om fattigdom och olika sociala aspekter uttryckta i mer ekonomiska termer). Kursmålen ger dock uttryck för en ambition att lära ut förmågan att tolka och förstå hälsodata i förhållande till bland annat kulturella faktorer. Dessutom finns ett explicit fokus på att

.....
10. Information nedan om kurs FHX860 hämtas från kursplan och ur mail med kursansvarig, Gunilla Krantz, 2015-05-17.

11. Enligt kursplan Masterprogram i folkhälsovetenskap med hälsoekonomi, Folkhälsovetenskapligt program, Master Programme in International Administration and Global Governance och Folkhälsovetenskapligt program med hälsoekonomi.

lära ut förhållningssätt rörande etiska och värderingsmässiga spörmål i relation till resursknapphet och prevention, samt kurativt hälsoarbete, något som klart tangerar kulturfaktorer i vidare bemärkelse.

Kursen ges på avancerad nivå och kräver därför minst kandidatexamen. Dessutom krävs en särskild behörighet i engelska (som är undervisningsspråk). I varje omgång av kursen antas omkring 35 studenter, maximalt 40. På de fristående utbildningsplatserna är det högt söktryck.

Kursen har getts sedan 2009 och ges två gånger om året. Den är, som påpekats ovan, integrerad i flera mastersprogram och ges även för läkarstudenter som avser göra sitt projektarbete utomlands i låg- och medelinkomstländer. Kursen i global hälsa kommer att utvecklas till ett helt mastersprogram som skall börja ges från och med höstterminen 2016.

”Hälsa, medicin och samhälle 1750–1950” (HI1627), 7,5 hp¹²

HI1627 är en kurs på grundnivå som ges av Institutionen för historiska studier, Humanistiska fakulteten. Den avser ge en översikt till den social- och medicinhistoriska utvecklingen under perioden 1750–1950. Enligt kursplanen läggs särskild vikt på att studera sambandet mellan politisk och medicinsk utveckling under modern tid, men den syftar också uttryckligen till en bredare förståelse för ”hur hälsa, medicin och samhälle har samverkat under perioden”.

Kursmålen är kunskapsmässigt inriktade på just relationen mellan det moderna samhället och medicinen, samt hälsans ut-

.....
12. All information rörande HI1627 nedan är hämtad från kursplanen och ur mailkorrespondens med kursansvarig, Anders Ottosson, 2015-05-18.

veckling. Det kan tilläggas att huvudsakligt fokus ligger på svensk historia. Anders Ottosson, kursansvarig, skriver att syftet är att ge en bred översikt över framväxten av svensk sjuk- och hälsovård och dess historiska betingelser. Kursmålen nämner också explicit kunskap om förhållanden i Västeuropa.

Kursen riktar sig uttryckligen till studenter med ett allmänt intresse för medicinhistoria och kräver endast grundläggande högskolebehörighet. Kursansvarig beskriver målgruppen som en ”medicinhistoriskt intresserad allmänhet” och förklarar att kursen har lockat många med en bakgrund i olika vårdprofessioner, tillsammans med en del yngre studenter. Deltagarna brukar vara mellan 15 och 20 per omgång.

HI1627 har getts i några år, sex eller sju enligt kursansvarig, och gavs för sista gången i etablerad form höstterminen 2014. Det betyder dock inte att kursen läggs ned. Istället kommer den att utvecklas i samarbete med medicinsk fakultet och från och med höstterminen 2015 bli dubbelt så omfattande (15 hp istället för 7,5).

Kursen har en god forskningsanknytning.

”Hälsa: natur, kultur och livsrytm” (MU1605), 15 hp¹³

MU1605 är en kurs på grundnivå som ges av Museion vid Institutionen för globala studier, Samhällsvetenskapliga fakulteten. Kursinnehållet består till att börja med av en introducerande genomgång (3 hp) av begrepp som hälsa, natur och kultur ”med utgångspunkt i hållbar utveckling och globalisering”. Därefter följer en del tillägnad ”natur och kultur som helande krafter” (7,5 hp), som berör ”kunskaper om vetenskaplig forskning och prak-

.....

13. Information om kursen MU1605 nedan är hämtad från kursplan och ur mailkorrespondens med senaste kursansvarig, Johan Wedel, 2015-05-18.

tiska projekt som rör naturens och kulturens hälsomässiga betydelser för människor”. Natur ska här beteckna ”den gröna utemiljön med dess estetiska och existentiella kvaliteter”, kultur rör såväl ”skapande” och upplevelser ”med estetiska och sociala förtecken”. Kursen avslutas med en delkurs tillägnad ”livsrytm”, avseende ”strategier för hälsa och vila” (4,5 hp). Här genomför studenten ett självständigt arbete under viss handledning. Här återknyts till begreppet ”livsrytm” ur kursnamnet; fokus ligger på ”strategier för vila och återhämtning med utgångspunkt i synsätt på livsrytm”. Kursmålen uttrycker en ambition att sätta frågor om hälsa i kontakt med frågor om hållbar utveckling och att genom arbete med såväl natur- som kulturaspekter lyfta fram frågor om hälsa i både snävare och vidare bemärkelse.

Kursen gavs första gången vårterminen 2008. Den har delvis en föregångare i en kurs i medicinsk antropologi vid School of Global Studies, Göteborgs universitet (som en period också gick parallellt med MU1605). Även denna kurs planerades och gavs under kursansvar av Johan Wedel.

Kursen kräver grundläggande behörighet och lockar en blandad skara studenter. Många är yrkesverksamma och deltar för att få ett bredare perspektiv på begreppen hälsa och sjukdom. Antalet kursdeltagare har varierat över åren, men generellt hållit sig över 25 och snarast hållit sig kring 30 (en topp 2008 på 48 deltagare, motsatt 2012 med 16 deltagare).

MU1605 är förankrad i forskning vid institutionen, inte minst Wedels egen, och anknyter till socialantropologi, humanekologi och global hälsa. Kursen engagerar också flera externa föreläsare, av vilka många är inbjudna för att bidra med perspektiv hämtade från sin egen forskning. Här återfinns sociologi, musikvetenskap, samt tros- och livsåskådningsvetenskap.

”Personlighet, hälsa och socialpsykologi” (PC1245), 30 hp¹⁴

Kursen PC1245 är en kurs på grundnivå som har getts vid Psykologiska institutionen, Samhällsvetenskapliga fakulteten. Den består av två delkurser, Personlighet och hälsa (15 hp) och Individens i ett socialt sammanhang (15 hp). Första delkursen behandlar personlighet och hälsa utifrån biologiskt, psykodynamiskt, socialkognitivt och humanistiskt perspektiv. Delkursen behandlar också relationer mellan personlighet och hälsa, samt hur personlighet och hälsa samspelar med emotionella, situationella och kognitiva faktorer. Andra delkursen utgår från en orientering i det socialpsykologiska fältet och bygger på en fördjupning av områden behandlade under grundkursen i psykologi. Lärandemålen för första delkursen fokuserar på kunskaper om ”centrala personlighetsteorier” och hur dessa kan tillämpas för att beskriva samband mellan personlighet, hälsa och ohälsa. Andra delkursens lärandemål nämner hälsa enbart i samband med centrala teorier om ledarskap, men nämner också ”psykologiska påverkansprocesser och principer bakom övertalan”, ”teorier relaterade till masskommunikation”, samt ”centrala teorier inom området social kognition”, vilka i kurssammanhanget bör kunna vara relevanta för kultur- och hälsaområdet.

Kursen ges som sagt på grundnivå, men är en fördjupningskurs som kräver förkunskaper på sammanlagt 30 hp godkända kärnkurser i psykologi. Kursen har lockat omkring 40 helfartsstudenter per omgång.

Rådande kursplan fastställdes hösten 2008 och reviderades 2009. För tillfället pågår ett stort förändringsarbete rörande kurserna vid Psykologiska institutionen och PC1245 kommer att ges

.....

14. All information om kursen PC1245 nedan har hämtats från kursplan och ur mailkorrespondens med senaste kursansvarig, Cecilia Bergstad Jakobsson, 2015-05-29.

för sista gången höstterminen 2015. Vad utvecklingsarbetet leder fram till är oklart, men det finns planer på att etablera en kurs i hälsopsykologi. Institutionen är i färd med att rekrytera en ny professor i hälsopsykologi.

”Musik, människa och hälsa” (MV2113), 7,5 hp¹⁵

MV2113 är en kurs på avancerad nivå som ges av Institutionen för kulturvetenskaper, Humanistiska fakulteten. Kursen syftar till att ge en översikt av aktuella problemställningar inom forskningsfältet musikpsykologi och musik och hälsa. Den innehåller även en kort historik över forskningsfältens framväxt. Kursplanen framhåller en distinktion mellan fälten musikpsykologi respektive musik och hälsa. Lärandemålen är helt inriktade på dessa fält.

Kursen ges på avancerad nivå och kräver kandidatexamen inom humanistiskt, samhällsvetenskapligt eller motsvarande utbildningsområde. Normalt antas omkring tio studenter av ett tjugotal sökande per omgång. Även om kursen utvecklats inom ramen för ämnet musikvetenskap finns det alltså inget krav på tidigare studier i ämnet. Bland tidigare studenter märks en blandning av musikvetare och musiklärare, men även exempelvis läkare. Det blandade studentunderlaget lyfts fram som särskilt positivt av kursansvarig, som menar att det ger bra underlag för den uttalat tvärvetenskapliga inriktningen på undervisningen.

Kursen gavs för första gången 2012 och går därför under vårterminen 2015 för tredje gången. Kursen är delvis en vidareutveckling av tidigare kurser inriktade på musikpsykologi. Lars Lilliestam, kursansvarig och utvecklare av kursen, utgör i stort sett ensam den

.....
15. All information om kursen MV2113 nedan har hämtats från kursplan och under ett möte med senaste kursansvarig, Lars Lilliestam 15-05-20.

samlade forskningsmiljön kring kursen. Ämnet musikvetenskap har examinerat en magisteruppsats vars ämne relaterar till kursens tematik. Lilliestam bedömer att kursens tematik har potential och att det finns en livaktig internationell diskussion att stödja sig på. Institutionen har tidigare gett ekonomiskt stöd till en konferens på temat (2012), men framtiden för kursen är på längre sikt osäker.

”Personcentrering inom hälso- och sjukvård samt omsorg” (PCV010), 7,5 hp¹⁶

PCV010 är en nyetablerad kurs på avancerad nivå som under vårterminen 2015 inleds för första gången. Den ges av Institutionen för vårdvetenskap och hälsa, Sahlgrenska akademien. Kursen går mestadels på distans, med föreläsningar och kursmaterial tillgängligt via GUL och seminarieverksamhet som campussammankomster. Kurstiden sträcker sig från april till november med sammanlagt fem inplanerade sammankomster. Tanken är att kursen ska gå vid sidan av övrig utbildning vid programmen.

I kursens lärandemål är kulturtematiken inte uttryckligen framhållen, däremot betonas betydelsen av utvecklandet av etiska förhållningssätt rörande personcentrering och förmåga att definiera grundläggande begrepp för fältet, som ”person” och ”berättelse”. Kursplanens innehållsbeskrivning lyfter dock fram kulturfaktorers betydelse på ett mer uppenbart sätt och använder till och med ett vidare kulturbegrepp. Här ryms både praktiska aspekter och mer teoretiska ambitioner, i det senare fallet exempelvis att personcentreringens filosofiska grunder anses vara av vikt för uppnående av kursmålen.

.....
16. All information om kursen PCV010 nedan har hämtats från kursplan och ur mailkorrespondens med senaste kursansvarig, Kristina Rosengren 2015-06-15.

Kursen vänder sig till studenter inom läkar-, sjuksköterske-, arbetsterapeut- och fysioterapeutprogrammen vid Sahlgrenska akademien. I denna första omgång antogs 38 studenter, ungefär tio från varje listat program. Kursen ges på avancerad nivå, men kräver vid sidan av antagning till programmen bara grundläggande behörighet. Den långsiktiga visionen är att kursen ska kunna integreras som ett ordinarie inslag i samtliga nämnda program.

”Världen i vården och vården i världen – mångkulturella möten och interkulturell kommunikation i hälso- och sjukvård” (OM3203), 7,5 hp¹⁷

OM3203 är en kurs på avancerad nivå som ges vid Institutionen för vårdvetenskap och hälsa, Sahlgrenska akademien. Kursplanens innehållsbeskrivning trycker på betydelsen av kulturbegreppet och sociokulturella aspekter inom hälsa, ohälsa och vård, i både nationellt och globalt perspektiv. Kulturmöten, intersektionalitet och interkulturell kommunikation inom hälso- och sjukvården lyfts också fram som kursteman. Kulturbegreppet i en vidare bemärkelse genomsyrar kursens lärandemål på samtliga nivåer. Såväl kunskap, färdigheter och förhållningssätt orienteras mot att identifiera kulturfaktorer i vårdarbetet relaterade till både vårdpersonal och patienter, men också mot utvecklandet av en mer allmän reflektionsförmåga kring hur olika identiteter och identifikationsaspekter kan påverka upplevelser av hälsa och ohälsa.

Kursen gavs första gången 2004, men har förändrats under årens gång. Ursprungligen gavs den på grundnivå, men inför hösten går den

.....

17. All information om kursen OM3203 nedan har hämtats från kursplan och ur mailkorrespondens med senaste kursansvariga, Liselott Dellenborg, 2015-06-04 och Bibi Kennergren, 2015-06-04.

på avancerad nivå. Tillträde till kursen kräver nu 90 hp inom det hälsovetenskapliga området eller yrkesexamen inom samma område vid tiden för ansökan. I år ges kursen för första gången på engelska och har öppnats för internationella studenter inom Sahlgrenska akademien. Kursen har inför årets omgång 40 antagna studenter från olika program inom fakulteten. Bland dem återfinns åtta internationella studenter. Kursen har en stadig forskningsförankring, även om lärarlaget och deras forskningsåtagande skiftat något under årens gång.

Sammanfattning

De nio kurserna som beskrivs ovan kan relateras till de fyra fokusområden som Centrum för kultur och hälsa karakteriserar forskning inom området utifrån. Dessa områden, Medicinsk humaniora, Global hälsa, Konst och hälsa och Studier i hälsans begrepp, har, som påpekats ovan, inte styrt kartläggningen av kurser vid Göteborgs universitet, men de kan ändå underlätta jämförelsen av dem (och peka på var det lokala utbildningsutbudet på området för närvarande har sina styrkor och svagheter). Fokusområdena definieras som följer på Centrum för kultur och hälsas webbplats:

Om Medicinsk humaniora rör sjukdom och hälsa, läkare och patient, sjukhus och medicin som kulturfenomen, fokuserar Global hälsa hur hälsan är beroende av kulturella och sociala faktorer som kön, etnicitet, geografiskt hemvist, religion och ekonomisk status. Konst och hälsa tar främst upp de rehabiliterande effekterna av konstupplevelser och konstutövning. Studier i hälsans begrepp, slutligen, är en kritisk undersökning av vad vi menar med hälsa och sjukdom utifrån ett filosofiskt, konstnärligt eller teologiskt perspektiv.¹⁸

.....
18. Centrum för kultur och hälsa, Göteborgs universitet (2015), "Vårt område". Hämtad 2015-06-17.

Det kan konstateras att fokusområdet konst och hälsa bara representeras av en kurs vid universitetet som kan sägas ha det som huvudsaklig inriktning, närmare bestämt ”Musik, människa och hälsa”, även om inslag från fokusområdet också återfinns inom ”Hälsa: natur, kultur och livsrytm”.

På samma sätt är det med medicinsk humaniora, som visserligen återfinns som ett inslag på flera av kurserna, men som huvudsaklig inriktning egentligen bara representeras av kursen ”Hälsa, medicin och samhälle 1750–1950”.

Studier i hälsans begrepp återfinns däremot som ett inslag på flera av kurserna. Här kan man särskilt nämna kurserna ”Begrepp av betydelse för personcentrerad vård”, ”Existentiella frågor i hälso- och sjukvården”, ”Personcentrering inom hälso- och sjukvård samt omsorg”, ”Världen i vården och vården i världen – mångkulturella möten och interkulturell kommunikation i hälso- och sjukvård”.

Det mest representerade vetenskapliga fokusområdet på kultur- och hälsatemat förefaller dock vara det som kallas global hälsa, som inte bara representeras på kursen med samma namn. Med undantag för ”Musik, människa och hälsa” förefaller alla kurser bygga på eller uttryckligen inkorporera element från detta område. Detta kan ha att göra med den praktiska orientering som flera av kurserna syftar till att upprätthålla, särskilt de som ges vid Sahlgrenska akademien.

Naturligtvis är det inte givet att starka forskningsmiljöer korresponderar med stort kursutbud. Den här presenterade undersökningen har också sina uppenbara begränsningar. Ändå är det påtagligt att det finns utrymme för sammankoppling mellan kursutbud och forskning i större utsträckning vid Göteborgs universitet. Beträktat ur detta perspektiv har området stor potential för utveckling. Inte minst gäller det fokusområdet medicinsk humaniora, där en tidigare undersökning pekat på att det finns en brokig,

men omfattande forskningsverksamhet vid Humanistiska fakulteten.¹⁹

Man kan fråga sig om en sammanlagd skara av nio kurser är att betrakta som få eller många vid ett lärosäte som Göteborgs universitet. I förhållande till det sammanlagda kursantalet är det givetvis inte en särskilt stor summa. Men frågan är om inte en kvalitativ överblick förmår säga mer än den rena kvantiteten. Det är tydligt att det finns en slagsida i kursurvalets tematik. Då områdena global hälsa och studier i hälsans begrepp är så starkt representerade i förhållande till konst och hälsa respektive medicinsk humaniora uppstår frågan om relationen mellan forskning och utbildning vid Göteborgs universitet, samt, kan tilläggas, var utbildningsinsatser skulle vara av intresse att utveckla vidare. Det för oss vidare till ämnet för rapportens tredje och avslutande del; en diskussion av utvecklingsmöjligheter på området.

.....
19. Se Kardemark, Wilhelm och Sigurdson, Ola (2014) Medicinsk humaniora vid Humanistiska fakulteten, Göteborgs universitet, Göteborg: Göteborgs universitet.

Utvecklingsmöjligheter

DET ÄR UPPENBART att kultur och hälsa-tematikens ämnesområden svarar mot centrala tankegångar i Göteborgs universitets programskrift Vision 2020 vad det gäller både forskning och utbildning. Här finns förutom goda förutsättningar för tvärvetenskapligt samarbete också stora möjligheter att bidra till ett livslångt lärande, där kontaktpunkterna mellan spetsforskning, bred kunskapsbildning och arbetslivets praktiska utmaningar blir tydliga. Detta är värt att ta fasta på för framtida utvecklingsarbete.

Genomgången av kurser kan förvåna något, särskilt när det gäller fördelningen över kultur och hälsa-tematikens ämnesområden. Dels finns det forskningsmiljöer med starkt intresse för konst och hälsa vid Göteborgs universitet, dels visar en översikt på området på en omfattande forskning på området medicinsk humaniora vid Humanistiska fakulteten.²⁰ Dessa områden borde därmed redan tidigare ha haft goda förutsättningar att omsättas i kursverksamhet. Samtidigt kan det konstateras att det saknats överblick på området och att till exempel forskningen inom området medicinsk humaniora vid Humanistiska fakulteten först nyligen ägnats en systematiserande granskning. Det är också uppenbart att kurser inom områdena global hälsa och studier i hälsans begrepp har haft en gynnsam

.....
20. Se Kardemark och Sigurdson, Medicinsk humaniora vid Humanistiska fakulteten.

förutsättning genom att vara viktiga för utbildningar inom vårdvetenskaperna.

En annan iakttagelse är att många av kurserna, även de som varit mer långvariga, är starkt avhängiga enskilda eldsjälar i lärarkollegiet. Det är förmodligen något som utmärker de flesta kurser som inte på ett självklart sätt kopplas till institutionernas traditionella kärnverksamhet, men det är en faktor som är värd att ha i beaktande då man diskuterar förutsättningarna för eventuell framtida kursverksamhet med kultur och hälsa-tematik.

Utan en övergripande institutionell förutsättning eller koppling till en större miljö blir kurser som inte utgör traditionell och sedan länge etablerad kärnverksamhet sårbara och avhängiga individualiserat personligt engagemang. Här kan Centrum för kultur och hälsa spela en betydande roll som möjliggörare av inte bara möten över institutions- och fakultetsgränser, utan också som bärare av mer formella strukturer över tid. Vad som behövs är förmodligen ett medvetet organiserande av resurser och entusiasm, där inte all tillit sätts till det senare.

Där till behövs en medvetenhet om den nisch man avser att fylla med eventuella kurser. Studentperspektivet bör finnas närvarande redan från kursutvecklingens början – till vem vänder sig en eventuell kurs och vilka undervisningsmål syftar den till? Det är tydligt att den starka positionen för ämnesområdet global hälsa vid Göteborgs universitet korresponderar mot ett praktiskt behov. Det betyder inte att ett sådant inte egentligen existerar på områdena medicinsk humaniora eller konst och hälsa, men däremot behöver detta behov förmodligen identifieras och sättas i relation till den kompetens inom området som lokal forskning kan erbjuda. Den dubbla förankringen kan betraktas som en förutsättning för möjligheten att etablera relevanta, attraktiva och livskraftiga kurser med kultur och hälsa-tematik.

När det kommer till konkreta förslag på möjliga kurser finns skäl att vara återhållsam, men däremot kan några grundläggande iakttagelser göras utifrån den ovan redovisade undersökningen. För det första kan den pågående satsningen på ett masterprogram inom området global hälsa indikera att det förmodligen är att betrakta som mättat för tillfället, eller åtminstone inte för stunden ett område där vidare kursutveckling är av akut relevans. För det andra är studier i hälsans begrepp något som redan finner en god representation inom kursverksamheten vid Göteborgs universitet, även om området förmodligen skulle tjäna på en än starkare närvaro av perspektiv hämtade från humaniora och samhällsvetenskap.

Däremot är både medicinsk humaniora och konst och hälsa relevanta områden för vidareutveckling av kursutbud med kultur och hälsa-tematik. I rapporten Medicinsk humaniora vid Humanistiska fakulteten föreslår Wilhelm Kardemark och Ola Sigurdson etablerandet av två fakultetsgemensamma kurser på området (en på grundnivå och en på avancerad nivå) som ett viktigt steg i utvecklandet av denna profil vid Göteborgs universitet, även forskningsmässigt.²¹

Kanske skulle detta förslag kunna kompletteras med en tvärfakultativ satsning, inspirerad av arbetet med kursen "Hälsa, medicin och samhälle 1750–1950". Här erbjuder Centrum för kultur och hälsa en god katalysator för framtida utbyten. Möjligen skulle detta också öppna för förankrandet av den humanistiska kultur och hälsaforskningen hos en bredare grupp än humaniorastudenter. Tilläggas kan att en tvärvetenskaplig utbildning förmodligen är starkt betjänt av att undervisande lärare ingår i ett tvärvetenskapligt samtal kring utbildningen, något som Centrum för kultur och hälsa kan utgöra en resurs för.

.....
21. Se Kardemark och Sigurdson, Medicinsk humaniora vid Humanistiska fakulteten, s. 52 f.

Området konst och hälsa representeras i nuläget bara inom ramen för två kurser, av vilka det utgör huvudperspektiv på en. Det saknas också den typ av övergripande kartläggning av forskningsområdets utbredning vid Göteborgs universitet som finns angående medicinsk humaniora vid Humanistiska fakulteten. Däremot kan det konstateras att det finns flera starka forskningsmiljöer med koppling till området och som skulle kunna utgöra underlag för kursutveckling.²² Det finns också lärarerfarenhet att bygga på.

Därför är även detta ett område där Centrum för kultur och hälsa skulle kunna bidra med en nätverksmiljö för framtida utveckling av kurser. Möjligen skulle området kunna ha nytta av att liknande kartläggningsinsatser av forskning som skett i fallet medicinsk humaniora, kanske öppet fakultetsövergripande, genom vilka eventuella lärarresurser och möjliga kursinriktningar skulle kunna klarläggas ytterligare.

Det tycks därmed finnas goda förutsättningar för framtida kursutveckling inom både konst och hälsa samt medicinsk humaniora. Det kan finnas god anledning att se över möjligheterna till överlappning mellan områdena, eller om det finns andra synergieffekter som skulle kunna uppstå genom ett arbete med kursutveckling på områdena.

Rapporten Medicinsk humaniora vid Humanistiska fakulteten rekommenderar att kursutveckling inleds i syfte att stärka området som forskningsprofil vid fakulteten. Detta pekar på en klar ambition och ett tydligt syfte med ett eventuellt arbete i frågan. Det förefaller behövas likartade, klara syften med eventuell kursutveckling på området konst och hälsa formuleras. Det finns kunskap, erfarenhet och engagemang på området, men som påpekats behövs även en

.....

22. T.ex. kan projekt som The Culture and Brain Health Initiative och Restorativ film nämnas som miljöer med potential för att bidra till kursidéer och med lärarresurser på området.

klar nyttoprofil och en fokuserad vilja över tid för att kursutveckling ska bära frukt.

Eftersom en sådan redan existerar för medicinsk humaniora kan det vara lättare att inleda en satsning i linje med rekommendation från Kardemark och Sigurdson. Det finns fog för liknande satsningar på området konst och hälsa, men det behövs vidare utforskning av förutsättningarna och intresset för detta. En del i ett sådant arbete skulle kunna vara att se närmare på kursen ”Musik, människa och hälsa” och vilken potential som skulle kunna utvecklas genom den, givet nätverket kring Centrum för kultur och hälsa.

I framtida arbete med kursutveckling är resursfördelningen mellan de olika inblandade institutionerna en viktig frågeställning, som förmodligen inte kan avgöras abstrakt utan som måste utgå från de former som ett eventuellt kurssamarbete kommer att ta. Det är uppenbart att det för kultur och hälsa-tematiken finns en reell vinst att göra i den tvärvetenskapliga anslaget (det är till och med nödvändigt), men det är därmed inte uppenbart givet vilken institution eller fakultet som ska bära en kurs, eller för den delen om den ska förläggas till en institution eller fakultet.

Här finns både för och nackdelar med olika modeller. Det är till exempel uppenbart att en enskild institution som förvaltar medlen till en kurs och som hämtar in extra lärarkompetens utifrån kommer att utöva stark kontroll över utformningen av kursen över tid. Det innebär viss stabilitet. Samtidigt kommer det med denna modell bli svårt att garantera kontinuitet och engagemang från de externa lärare som anlitas för kursen, eftersom de inte har någon djupare förankring vid institutionen. Värt att notera är att universitetets organisationer har lagt stora delar av kontrollen över utbildningsplatser och andra resurser på institutionsnivå, vilket gör att eventuella samarbetssträvanden realistiskt bör fokuseras här, snarare än på fakultetsnivå.

Slutligen kan man fråga sig hur lång produktionstid en eventuell kurs skulle kunna tänkas ha. Detta är svårt att besvara utifrån abstrakta resonemang, men ett konkret exempel kan ge en illustration av åtminstone vilken framförhållning och vilket tidsperspektiv en eventuell kurskonstruktion bör ha.

För att få ett grepp om detta intervjuade jag Daniel Enstedt vid Institutionen för litteratur, idéhistoria och religion, som varit delaktig i utvecklandet av en kurs inom ramen för det nya programmet Global health.²³ Enligt Enstedt inleddes arbetet med denna kurs i augusti 2014 och en färdig kursplan kunde skickas in i juni 2015. Detta gjorde att kursen kan ges första gången under vårterminen 2016. Det bör påpekas att kursen ifråga är framarbetad för ett givet sammanhang och har kunnat utgå från en redan etablerad kurs på medicinsk humaniora-området inom programmet för folkhälsovetenskap.

Man bör därmed räkna med att utvecklingen av en kurs, från inledande diskussioner till kursstart, tar minst ett och ett halvt år – under förutsättning att en institutionell infrastruktur finns på plats och kontakter redan är etablerade. Den som är intresserad av den här typen av utvecklingsarbete bör alltså operera med god framförhållning och medvetenhet om behovet av långsiktigt engagemang.

Sammanfattningsvis kan man alltså säga att förutsättningarna tycks goda för minst en kurs i medicinsk humaniora vid Göteborgs universitet, i någon form av samarbete mellan en eller flera institutioner och Centrum för kultur och hälsa. Det samma kan sägas gälla området konst och hälsa, även om detta område skulle tjäna på ytterligare kartläggning. Upplägget för denna undersökning skulle dock förmodligen tjäna på att vara fakultetsöverskridande.

Utvecklandet av en eller flera kurser kommer dock att kräva ett

.....

23. Samtalet ägde rum 2015-06-29. Kursen är ännu inte namngiven, men kallas preliminärt för "kvalitativ analys".

långsiktigt och målmedvetet arbete, med en framförhållning på åtminstone ett par år. Det kan konstateras att forskningsanknytningen bör vara enkel att få till stånd, men att utvecklingsarbetet också bör ta med studentperspektivet som en viktig del av det inledande arbetet. I det sammanhanget kan det vara värt att påpeka att kursansvarig för ”Musik, människa och hälsa” understrukt det värde som en blandad studentgrupp utgjort för att själva kursen ska bli sant tvärvetenskaplig och extra givande för studenterna. Sett ur det perspektivet kan det vara värt att se till att även studentunderlaget och inte bara lärarlag och forskningsanknytning betraktas ur ett tvärvetenskapligt perspektiv.

Böcker, bokkapitel och rapporter

Kardemark, Wilhelm och Sigurdson, Ola, *Medicinsk humaniora vid Humanistiska fakulteten*, Göteborgs universitet, Göteborg: Göteborgs universitet, 2014.

Sigurdson, Ola, "Introduktion till kultur och hälsa", O Sigurdson (red.), *Kultur och hälsa: ett vidgat perspektiv*, Institutionen för Litteratur, Idéhistoria och Religion, Göteborg: Göteborgs universitet, 2014.

Sigurdson, Ola (red.), *Kultur och hälsa: ett vidgat perspektiv*, Institutionen för Litteratur, Idéhistoria och Religion, Göteborg: Göteborgs universitet, 2014.

Kursplaner

"Begrepp av betydelse för personcentrerad vård – filosofiska grunder" (SV00011), 7,5 hp. Göteborgs universitet: Institutionen för vårdvetenskap och hälsa, 2013.

"Existentiella frågor i hälso- och sjukvården" (OM3108), 7,5 hp. Göteborgs universitet: Institutionen för vårdvetenskap och hälsa, 2014.

"Global hälsa" (FHX860), 7,5 hp. Göteborgs universitet: Institutionen för medicin, 2014.

- ”Hälsa, medicin och samhälle 1750–1950”, (HI1627), 7,5 hp. Göteborgs universitet: Institutionen för historiska studier, 2011.
- ”Hälsa: natur, kultur och livsrytm” (MU1605), 15 hp. Göteborgs universitet: Museion, Institutionen för globala studier, 2009.
- ”Musik, människa och hälsa” (MV2113), 7,5 hp. Göteborgs universitet: Institutionen för kulturvetenskaper, 2013.
- ”Personcentrering inom hälso- och sjukvård, samt omsorg” (PCV010), 7,5 hp. Göteborgs universitet: Institutionen för vårdvetenskap och hälsa, 2015.
- ”Personlighet, hälsa och socialpsykologi” (PC1245), 30 hp. Göteborgs universitet: Psykologiska institutionen, 2010.
- ”Världen i vården och vården i världen – mångkulturella möten och interkulturell kommunikation i hälso- och sjukvård” (OM3203), 7,5 hp, Göteborgs universitet: Institutionen för vårdvetenskap och hälsa, 2013.

Studiehandledning

- ”Tidig yrkeskontakt” (LÄG034), 15 hp. Göteborgs universitet: Institutionen för medicin, 2014.

Webbsida

- Centrum för kultur och hälsa, Göteborgs universitet (2015), ”Vårt område”, hämtad 2015-06-17 från <http://ckh.gu.se/vart-omrade>

Författarpresentation

Hjalmar Falk är fil.dr. i idé- och lärdoms historia, verksam vid Institutionen för litteratur, idéhistoria och religion vid Göteborgs universitet.

Denna rapport är tillkommen på initiativ av
Centrum för kultur och hälsa, Göteborgs universitet.

—
Centrum för kultur och hälsa
Sahlgrenska akademien
Göteborgs universitet
Box 200
405 30 Göteborg

Telefon: 031-786 00 00
E-post: ckh.gu.se
Webbplats: <http://www.ckh.gu.se>

GÖTEBORGS UNIVERSITET
CENTRUM FÖR KULTUR OCH HÄLSA

© Centrum för kultur och hälsa,
Göteborgs universitet och författarna.
Formgivning och grafisk produktion:
www.bokochform.se
Omslagsbild: shutterstock
Tryck: Scandinavian Book, Århus 2016.
ISBN: 978-91-982359-0-6

Föreliggande rapport utgör en undersökning av kursverksamhet vid Göteborgs universitet med syfte att kartlägga förekomst av kurser med temat kultur och hälsa.

I rapporten diskuteras även möjliga tillvägagångssätt för att få till stånd ytterligare sådana kurser eller – vid högre ambitionsnivå – utbildningsprogram på området.

Rapporten utgörs av tre delar; en inledning som klargör de avgränsande definitioner som styrkt undersökningen av kursutbudet vid Göteborgs universitet, ett avsnitt som presenteras resultatet av kursinventeringen och en avslutande del som för en diskussion om förutsättningar för kursutveckling.

Undersökningen har genomförts på uppdrag av Centrum för kultur och hälsa.

1

GÖTEBORGS UNIVERSITET
CENTRUM FÖR KULTUR OCH HÄLSA

ISBN: 978-91-982359-0-6

9 789198 235906